

19.

Wychowywanie nowego pokolenia

I. PROSPEKT WARTOŚCI

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowo-moralny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Kształtowanie zaangażowania w proces wychowawczy

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Odpowiedzialność za własny rozwój osobowy

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Jakie wartości rozwijam w procesie samowychowania?
- Jakie są kryteria dojrzałości?
- Jakie wartości są promowane w kulturze mojego środowiska?
- Jakie są prawa człowieka?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Każda osoba ma prawo do wychowania.
- Osoba jest odpowiedzialna za swój rozwój¹.
- Osoba posiada swoją nienaruszalną godność².

Zasady

- Wychowawca i wychowanek szanują się wzajemnie.
- Poszukuję wzorców godnych naśladowania³.
- Poprzez ciągłe wybieranie i praktykowanie wartości dążę do doskonałego rozwoju osobowego⁴.

¹ „Wszyscy ludzie, bez względu na rasę, pochodzenie społeczne i wiek, jako cieszące się godnością osoby, posiadają nienaruszalne prawo do wychowania odpowiadającego ich własnemu celowi, dostosowanego do wrodzonych zdolności, płci, ojczyźnych tradycji kulturowych, a jednocześnie otwartego na braterskie współżycie z innymi narodami, celem tworzenia prawdziwej jedności i pokoju na ziemi”. DWCH 1.

² „Właśnie poprzez refleksję nad własnym poznaniem człowiek objawia się samemu sobie jako jedyne jestestwo pośród świata, które widzi się «od wewnątrz», związane poznana prawdą – związane, a więc także «zobowiązane» do jej uznania, w razie potrzeby także aktami wolnego wyboru, aktami świadectwa na rzecz prawdy. Jest to uzdolnienie do przekraczania siebie w prawdzie. Poprzez refleksję nad własnym poznaniem człowiek odkrywa, że sposób jego bytowania w świecie jest nie tylko całkowicie różny od wszystkiego innego pośród świata, lecz że jest także wyróżniony, nadrzędny wobec wszystkiego innego w jego obrębie. Człowiek uważa po prostu, że jest osobowym podmiotem, osobą. Staje oko w oko wobec swej godności!” Jan Paweł II, *Przemówienie do przedstawicieli świata nauki*, Lublin, 9.06.1987, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, wyd. Znak, Kraków 2006, s. 398.

³ Młodość poszukuje wzorów i przykładów. Z pomocą przychodzi wam sam Jezus Chrystus, który poświęcił całe swoje życie dla dobra innych. Ku Niemu kierujcie wzrok. Niech będzie obecny w waszych myślach, podczas waszych zabaw i w waszych rozmowach. Z Nim winniście zawsze żyć w szczególnej przyjaźni. Pan Jezus chce wam pomagać. Chce być dla was podporą i umacniać w młodzieńczej walce o zdobywanie cnót, takich jak: wiara, miłość, uczciwość, szlachetność, czystość, wielkoduszność. Gdy będzie wam trudno, gdy będziecie w życiu przeżywać jakieś niepowodzenia czy zawody, niech myśl wasza biegnie ku Chrystusowi, który wam miłuje, który jest wiernym towarzyszem i który pomaga przetrwać każdą trudność. Wiedziecie, że nie jesteście samotni. Towarzyszy wam Ktoś, kto nigdy nie zawodzi. Chrystus rozumie najtajniejsze pragnienia waszego serca. On czeka na waszą miłość i na wasze świadectwo”. Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy św.*, Łowicz, 14.06.1999, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny...*, dz. cyt., s. 1146.

⁴ „Wiele z tego, co będzie jutro, zależy od zaangażowania się dziś dzisiejszego pokolenia chrześcijan. Zależy nade wszystko od waszego zaangażowania, dziewczęta i chłopcy, na których wnet spocznie odpowiedzialność za decyzje, od których zależeć będą nie tylko wasze losy, ale także losy wielu innych ludzi. Waszym posłannictwem jest zabezpieczenie w jutrzejszym świecie obecności takich wartości, jak pełna wolność religijna, poszanowanie osobowego wymiaru

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Rodzice są pierwszymi i głównymi wychowawcami swoich dzieci.
- Rodzice są świadkami wartości, które wyznają: miłości bliźniego, prawdy, wolności, sprawiedliwości.
- Rodzice wychowują dziecko do miłości⁵.

Zasady

- Dzieci wychowują poprzez osobisty przykład.
- W wychowaniu odnoszą się do wolności i osobistej godności dziecka.
- Wychowują dziecko w miłości⁶.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Wychowanie ma charakter osobowy, jest relacją międzyosobową.
- Celem wychowania jest integralny rozwój człowieka.
- Natura ludzka jest dynamiczna, stale się rozwija.

Zasady

- Wychowanie dokonuje się na drodze dialogu.
- Pomagam uczniowi w poszukiwaniu tego, co jest prawdziwe i dobre⁷.
- Staram się poznawać i rozumieć wychowanka.

rozwoju, ochrona prawa człowieka do życia poczynając od momentu poczęcia aż do naturalnej śmierci, troska o rozwój i umocnienie rodziny, dowartościowanie kulturowych odrębności dla wzajemnego ubogacania się wszystkich ludzi, ochrona równowagi naturalnego środowiska, które coraz bardziej bywa zagrożone”. Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy św.*, Częstochowa, 15.08.1991, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny...*, dz. cyt., s. 810.

⁵ „Zadanie wychowania wypływa z najbardziej pierwotnego powołania małżonków do uczestnictwa w stwórczym dziele Boga: rodząc w miłości i dla miłości nową osobę, która sama w sobie jest powołana do wzrostu i rozwoju, rodzice tym samym podejmują zadanie umożliwienia jej życia w pełni ludzkiego”. FC 36.

⁶ „Nie można zapominać, że poza tymi cechami, charakteryzującymi zadanie wychowawcze rodziców, najgłębszym i określającym je elementem jest miłość ojcowska i macierzyńska, która znajduje w dziele wychowawczym wypełnienie doskonałej służby życiu: miłość rodzicielska od początku staje się duszą, a przez to i normą, która inspiruje i nadaje kierunek całej konkretnej działalności wychowawczej, ubogacając ją tak cennymi owocami miłości, jak czułość, stałość, dobroć, usłużność, bezinteresowność i duch ofiary”. FC 36.

⁷ „Termin «wychowanie» wskazuje na czynności, które powodują nawiązywanie przez człowieka relacji z tym, co prawdziwe i dobre. To, co prawdziwe i dobre człowiek musi rozpoznać i uznać, gdyż tylko pod tym warunkiem takie relacje nawiąże. Gdy jeszcze nie rozpoznaje

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Wraz z uczniami systematycznie omawiam relacje międzysobowe panujące w szkole, w klasie: uczeń – uczeń oraz uczeń – nauczyciel. Rozmawiamy o tym, co należy w nich zmienić, polepszyć, ustalamy zasady postępowania we wzajemnej współpracy.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

W relacjach międzysobowych uczeń opiera się na wartościach, w których został wychowany. W rodzinie będącej wspólnotą miłości, poznaje on zasady życia społecznego⁸. Poprzez wychowanie uczy się dialogu, słuchania racji drugiej osoby, obrony swojego stanowiska i szacunku dla autorytetu wychowawcy. Jest on również zaangażowany we własny rozwój osobowy. Młody człowiek wie, że został sam sobie „zadany”, że samowychowanie to potrzebny, konieczny i nieustający proces.

1.10. ZAGROŻENIA

Młoda osoba może przyjąć założenie, że wychowanie jest tylko systemem albo przepisami, które należy stosować. Przyjmuje on postawę bierności i braku zaangażowania we własny proces samowychowania. Może również wystąpić brak zaufania do autorytetu wychowawcy. Bez umiejętnego pokierowania przez wychowawcę młody człowiek może zagubić się w hierarchii wartości i w porządku moralnym.

prawdy i dobra, i gdy jeszcze nie umie podejmować decyzji, nazwanej tu uznaniem za słuszne nawiązywanie relacji ze wskazanym przedmiotem, czyni to za niego wychowawca. Zresztą i wobec siebie człowiek jest wychowawcą, gdyż także siebie musi skłaniać do podjęcia relacji z tym, co prawdziwe i dobre”. M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, wyd. Oficyna Wydawnicza Navo, Warszawa 1997, s. 15.

⁸ „Rodzina jest pierwszą i podstawową szkołą uspołecznienia: w niej, jako we wspólnocie miłości, uczynienie z siebie daru jest prawem, nadającym kierunek i warunkującym wzrost. Dar z siebie, który ożywia wzajemną miłość małżonków, staje się wzorem i zasadą składania daru z siebie, co powinno dokonywać się we wzajemnych stosunkach braci i sióstr oraz różnych współżyjących w rodzinie pokoleń. Tak komunია, jak uczestnictwo codziennie przeżywane w domu, w chwilach radości i w trudnościach, jest najbardziej konkretną skuteczną pedagogią dla czynnego, odpowiedzialnego i owocnego włączenia się dzieci w życie społeczne o szerszym zasięgu”. FC 37.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Wychowanie nowego pokolenia to zadanie, które wymaga ogromnej odpowiedzialności. Ponosimy ją nie tylko za swoje czyny, ale i za czyny dzieci, które dorastają pod naszą opieką. Ważne jest więc to, aby odpowiednio ukierunkować rozwój młodego człowieka, wskazywać mu właściwe kierunki oraz nauczyć odróżniać dobro od zła. Wychowanie jest procesem, który wymaga współpracy zarówno osoby wychowującej, jak i wychowywanej. Musi między nimi zachodzić relacja wypełniona wzajemnym szacunkiem i zrozumieniem. Owoce prawidłowego bądź złego wychowania będą widoczne najbardziej dopiero po dłuższym czasie, jest to złożony proces. Ważne, aby samemu dawać jak najlepszy przykład, jest to najlepsza metoda, aby wychowanie przebiegło prawidłowo.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Bohaterem lektury *Księga dżungli* jest chłopiec Mowgli. Od dziecka był wychowywany przez dzikie zwierzęta w dżungli, nie znał swojej prawdziwej rodziny. Mimo to, znalazł swoją zastępczą rodzinę wśród wilków, a one go zaakceptowały. Wilki wychowywały go tak, jak każde ze swoich szczeniąt.

Mowgli dorastał pośród swoich czterech wilczych braci. Matka Wilczyca i Ojciec Wilk wychowywali swoje młode, karmili je i uczyli tego, co trzeba wiedzieć o dżungli – całą piątkę traktując jednakowo; Mowgli był bowiem wilkiem jak każdy inny!

[...] Ojciec Wilk nauczył swoje szczenięta rozpoznawania znaczeń, które przekazuje dżungla: każdy szelest w trawie, każdy chrobot kory pod pazurkami nietoperza czy każdy plusk ryby w stawie był słowem z przebogałego języka lasu, który wilk na łowieckiej ścieżce znać musi.

W powyższym fragmencie widzimy jak rodzina wilków wychowywała nowe pokolenie. Rodzice przekazywali swoim dzieciom całą wiedzę, którą zdobyli w trakcie życia oraz którą przekazali im ich rodzice. Robili to po to,

R. Kipling, Q. Gréban,
Księga dżungli,
tłum. M. Goreń, Wydaw-
nictwo Olesiejuk, Ożarów
Mazowiecki 2017, s. 18.

aby młode wilki umiały sobie poradzić w dżungli i przetrwać, a gdy dorosną, przekażą własnym dzieciom wszystkie informacje. W trakcie nauki i wychowania traktowali wszystkie swoje dzieci jednakowo, mimo iż Mowgli zdecydowanie się od nich odróżniał.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Rodzina jest powołana również do wychowania swoich dzieci. Pierwszym miejscem, gdzie rozpoczyna się proces wychowawczy młodego człowieka, jest dom rodzinny. Każde dziecko ma naturalne i niezbywalne prawo do posiadania własnej rodziny: rodziców i rodzeństwa, wśród których rozpoznaje, iż jest osobą potrzebującą uczucia miłości i że tym uczuciem może obdarzyć innych, a zwłaszcza najbliższych. Zawsze niech będzie dla was przykładem Święta Rodzina z Nazaretu, w której wzrastał Chrystus przy Matce Maryi i przy opiece Józefie. Ponieważ rodzice dają życie swoim dzieciom, dlatego przysługuje im prawo do tego, by byli uznani

Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy św., Łowicz, dz. cyt.*, s. 1143.

za pierwszych i głównych ich wychowawców. Oni też mają obowiązek stworzenia takiej atmosfery rodzinnej, przepełnionej miłością i szacunkiem dla Boga i ludzi, która by sprzyjała osobistemu i społecznemu wychowaniu dzieci.

Dziś skupimy się na rozważeniu istotnej cechy rodziny, jaką jest jej naturalne powołanie do wychowywania dzieci, aby stawały się coraz bardziej odpowiedzialne za siebie i za innych. Bardzo piękne są słowa apostoła Pawła, które usłyszeliśmy na początku: „Dzieci, bądźcie posłuszne rodzicom we wszystkim, bo to jest miłe w Panu. Ojcowie, nie rozdrażniajcie waszych dzieci, aby nie traciły ducha” (Kol 3,20-21). To mądra zasada: dziecko jest wychowywane do słuchania rodziców i do posłuszeństwa rodzicom, a oni nie powinni rozporządzać w ostry sposób, by nie zniechęcać dzieci. Dzieci muszą bowiem wzrastać, nie zrażając się, stopniowo. Jeśli wy, rodzice, mówicie dzieciom: „Wejdźmy na te schodki”, bierzecie je za rękę i krok za krokiem pomagacie im na nie wejść, wszystko pójdzie dobrze. Lecz jeśli mówicie: „Wejdź na górę!” – „Ale ja nie mogę”. – „Wchodź!”, oznacza to, że rozdrażniamy dzieci, wymagacie od dzieci rzeczy, których nie potrafią robić. Dlatego relację między rodzicami i dziećmi musi cechować mądrość, bardzo wielka równowaga. Dzieci, bądźcie posłuszne rodzicom, to jest miłe Bogu. A wy, rodzice, nie rozdrażniajcie dzieci, wymagając od nich rzeczy, których robić nie potrafią. I tak trzeba postępować, aby dzieci dojrzewały do odpowiedzialności za siebie i za innych.

Franciszek, *Rodzice nie mogą rezygnować z wychowywania dzieci. Audycja generalna*, Watykan, 20.05.2015, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audience/ag_20052015.html [dostęp: 15.02.2021].

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Przynosili Mu również dzieci, żeby ich dotknął; lecz uczniowie szorstko zabraniali im tego. A Jezus, widząc to, oburzył się i rzekł do nich: „Pozwólcie dzieciom przychodzić do Mnie, nie przeszkadzajcie im; do takich bowiem należy królestwo Boże. Zaprawdę, powiadam wam: Kto nie przyjmie królestwa Bożego jak dziecko, ten nie wejdzie do niego”. I biorąc je w objęcia, kładł na nie ręce i błogosławił je.

Mk 10,13-16;
por. Mt 18,21.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Rodzice powinni uważać swoje dzieci za dzieci Boże i szanować je jako osoby ludzkie. Wychowują oni swoje dzieci do wypełnienia prawa Bożego, ukazując samych siebie jako posłusznych woli Ojca niebieskiego.

KKK 2222;
por. 2221; 2223-2229.

IV. LITERATURA

Balthasar H.U. von, *Wiarygodna jest tylko miłość*, tłum. E. Piotrowski, Wydawnictwo WAM, Kraków 2002.

Dziewiecki M., *...miłość pozostaje*, wyd. Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2001.

Dziewiecki M., *Psychologia porozumiewania się*, wyd. Jedność, Kielce 2009.

Franciszek, *Rodzice nie mogą rezygnować z wychowywania dzieci. Audien-
cja generalna*, Watykan, 20.05.2015, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audiencje/ag_20052015.html
[dostęp: 15.02.2021].

Gogacz M., *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, wyd. Oficyna Wydawnicza Navo, Warszawa 1997.

Granat W., *Fenomen człowieka. U podstaw humanizmu chrześcijańskiego*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007.

- Jan Paweł II, *Adh. Familiaris consortio*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 2, *Adhortacje*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 69-132.
- Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy św.*, Częstochowa, 15.08.1991, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, wyd. Znak, Kraków 2006, s. 804-811.
- Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy św.*, Łowicz, 14.06.1999, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, wyd. Znak, Kraków 2006, s. 1141-1147.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do przedstawicieli świata nauki*, Lublin, 9.06.1987, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, wyd. Znak, Kraków 2006, s. 394-402.
- Kipling R., Gréban Q., *Księga dżungli*, tłum. M. Goreń, Wydawnictwo Olesiejuk, Ożarów Mazowiecki 2017.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Kowalczyk S., *Człowiek w poszukiwaniu wartości. Elementy aksjologii personalistycznej*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006.
- Madre P., *Najpierw pokochaj siebie*, tłum. D. Trybis, Wydawnictwo M, Kraków 1997.
- Nowak M., Ożog T., *Wychowanie chrześcijańskie a kultura*, wyd. RW KUL, Lublin 2000.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Sobór Watykański II, *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim* [Gravissimum educationis], w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 314-324.

FILM EDUKACYJNY

Wychowywanie nowego pokolenia

https://youtu.be/_-gU2XCaEo8